

Családi pótlék és az adókedvezmény összevonása

Készítette: Mózer Péter

Elérendő célok

A családtámogatási rendszer átalakítása során kétféle célt tűztünk ki:

- a) Igazságosabb elosztási rendszer létrehozása (elosztási hatás).
- b) Források átcsoportosítása (pl.: a megélhetési segély bevezetéséhez).

A továbbiakban bemutatjuk a négy lehetséges, szakmailag indokolható alternatívát. Ezek a következők:

- A. A rendszeres gyermekvédelmi támogatás (rgyt) és a családi adókedvezmény összevonása, valamint adórendszeren keresztüli jövedelemtesztelése.
- B. A három fő transzfer (családi pótlék, rgyt, adókedvezmény) összevonása, bruttósítása, valamint megadóztatása.
- C. Az adókedvezmény megkurtítása.

A negyedik megoldás a családi pótlék forrásait összevonjuk az adókedvezmény adókiadásaiival.

- D. Családi pótlék és az adókedvezmény összevonása, bruttósítása és adó alávonása.

Összefoglalás (Értékelés)

Minden esetben a cél, hogy a jogosultság meghatározása fő szempontként a **kettős méltányosság elvét** tartja szem előtt. Az új rendszer tehát egyszerre optimalizálja a vertikális és a horizontális újraelosztás elvét, amikor a horizontális elosztás a hasonló jövedelmű családban élő, de más tekintetben (gyerekszám, családszerkezet) eltérő helyzetű gyerekek között történik. A vertikális újraelosztás a jövedelmi helyzetben meglévő különbségeket csökkenti oly módon, hogy a társadalom magasabb jövedelmű családjaitól történik meg az átcsoportosítás az alacsonyabb jövedelmű családok felé.

A rendszeres gyermekvédelmi támogatás (rgyt) és a családi adókedvezmény összevonása, valamint adórendszeren keresztüli jövedelemtesztelése.

Megtakarítás: 10-12 milliárd Ft.

Az új típusú rendszer lényege, hogy két ellátás összevonásával – ez a családi adókedvezmény és a rendszeres gyermekvédelmi támogatás – egy sokkal igazságosabb (célzottabb) és költséghatékonyabb ellátórendszer alakul ki. Az új

támogatás - mely azokra is vonatkozik, akik nem rendelkeznek adóköteles jövedelemmel, de családi pótlékban részesülnek - jövedelemtesztelését azért is indokolt a személyi jövedelemadó-rendszeren keresztül biztosítani, mivel így mód nyílik a legpontosabb, nem stigmatizáló jövedelem-felmérésre. Tulajdonképpen a rendszeren belül két jól elkülöníthető jogosultsági kört lehet meghatározni. Ebből az egyik: adóköteles jövedelemmel rendelkezők családosa. Ebben az esetben az ellátás folyósítása lényegében változatlan (az ellátás minden hónapban levonható az adóelőlegből). A másik csoport esetében – akik nem rendelkeznek adóköteles jövedelemmel – a támogatást helyi szinten kell folyósítani. A helyi megállapító hatóságnak – a jövedelem meghatározása miatt – együtt kell működni az Adóhatósággal.

A támogatás *mértékei* mind gyerekszám, mind jövedelem szerint eltérőek. Ezzel a differenciálással az újraelosztás igazságossága nagyban javul.

Ahhoz, hogy a *horizontális méltányosság elve* is érvényesüljön, a mértékek megállapításakor **célszerű a különböző családtípusok között különbséget tenni**. Jelen esetben a különbségtétel a gyerekszám¹ szerint történik. Az új ellátás összege két részből tevődne össze. Egyrészt állna egy gyerek komponensből. Ez gyerekenként fix összegű ellátás, azaz egy gyerek esetében az *alapösszeg*, két gyerek esetében az alapösszeg kétszerese, három gyerek esetében az alapösszeg háromszorosa stb. A *juttatás másik része* családonként fix összeg.

A *vertikális méltányosság elve* pedig indokoltá teszi a mértékek differenciálását. Az ellátás összegét tehát bizonyos jövedelemhatár után csökkenteni kell. Ennek eszköze, hogy bizonyos jövedelem után (jövedelmi küszöb) visszavonási kulcsot alkalmazunk melynek algoritmus a következő:

$$\text{Kedvezmény összege} - (\text{adóköteles bruttó bér} - \text{igénybevételi határ}) * \text{visszavonási kulcs (\%)}$$

A visszavonás mértéke és aránya a gyerek-komponens vonatkozásában eltérő, magasabb jövedelmi küszöbnél, és alacsonyabb csökkentési aránnyal történik, mint a család-komponens esetében. Ez azért szükséges, mert így a középső jövedelmi intervallumban lévő családok támogatása kisebb ütemben csökken, azaz az elvonás így kevésbé progresszív. Ez a technika lehetővé teszi, hogy úgy lesz garantálható a középrétegek támogatása, hogy eközben nem válik finanszírozhatatlanná az ellátórendszer.

Táblázatba foglalva:

Jövedelmi küszöb	Mértékek (%)	
	Gyerek-komponens	Család-komponens
Első jövedelem küszöb előtt alatt	100%	100%
Első jövedelmi küszöb után	100%-x%	
Második jövedelmi küszöb után		100%-y%

Jelmagyarázat:

x% = első visszavonási kulcs (csökkentési arány)

y% = második visszavonási kulcs (csökkentési arány), ahol x>y

¹ A TÁRKI Monitor Jelentése (2004) szerint ez a leginkább szegénységi kockázat.

Az új adókedvezmény jogosultsági alapját az a bruttó jövedelem képezi, mely a személyi jövedelemadó körébe tartozik.

A három fő transzfer (családi pótlék, rgyt, adókedvezmény) összevonása, bruttósítása, valamint megadóztatása

Megtakarítás: Nem, ill. nehezen kalkulálható, mivel a családi támogatás adókötelessé tétele megnöveli a jogosult adóköteles jövedelmét. Ez önmagában nem lenne baj, de – a rendelkezésre álló adatok tanulsága szerint - nagyon kis jövedelmi sávban viszonylag sokan vannak. Pl: 2002-ben az APEH adatok szerint az 1 millió és 1 millió 200 ezer Ft közötti intervallumban mintegy 109 ezer adózó volt.

Vertikális méltányosságot tekintve ez a rendszer tűnik a leghatékonyabbnak, mivel – az adótábla progresszivitásától függően – az alacsony jövedelműeknél több támogatást hagy, mint a jobb jövedelmi pozíciójú családok esetében. A másik előny, hogy nem külön jövedelemtesztessel (külön eljárással), hanem automatikusan von el jövedelmeket.

Az adókedvezmény megkurtítása.

Megtakarítás: Ez attól függ, hogy milyen megoldást választunk. Az ésszerűség határán belül maradván, optimálisan nagyságrendileg 23-25 milliárd Ft-ot „ki lehet venni” a rendszerből. **De ez csak akkor valósítható meg, hogy a források kétharmadát, felét visszaosztjuk a családi támogatás rendszerébe.**

Figyelembe véve a kettős méltányosság (igazságosság) elvét az elvonást két metszetben célszerű megtenni. Egyfelől a jövedelmi oldalról. A kedvezmény összege az éves bruttó átlagkereset kétszeresénél (visszavonási kulcs alkalmazásával, fokozatosan) megszűnik. Másfelől a gyerekszám tekintetében indokolt a három és több gyerekesek mértékét a egy-, ill. kétgyermekesek mértékéhez közelíteni.

Így az ellátás mértékei az alábbiak szerint változik:

- első gyerek esetében 3 ezer Ft/hó,
- második gyerek esetében 4 ezer Ft/hó,
- harmadik gyerek esetében 8 ezer Ft/hó,
- negyedik és minden további gyerek esetében gyerekenként 10 ezer Ft/hó.

Rövid értékelés:

1. A teljesítmény ellenőrzését a visszavonási kulcs alkalmazásával jól lehet kezelni, mivel a kedvezmény elvonása a legmagasabb adósávban történik.
2. A horizontális igazságosság szempontjából a mértékek gyerekek szerinti differenciálás igen jó elosztást eredményez. Ezt, egyrészt az ábra is, másrészt az alábbi táblázat is plasztikusan érzékelteti.

Az adókedvezménye összegeinek változása (Ft/hó)

	1 gyerek	2 gyerek	3 gyerek	4 gyerek	5 gyertek
Jelenlegi mérték	3 000	8 000	30 000	40 000	50 000
Javaslat szerint	3 000	7 000	15 000	25 000	35 000
<i>különbség</i>	<i>0</i>	<i>1 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>	<i>15 000</i>

3. A másik előny, hogy a rendszerben az elosztás vertikális igazságossági kritériuma úgy javul (nő a progresszivitás), hogy közben az ellenőztönző hatás alig változik.
4. A változás jelentős forrás átcsoportosítást tesz lehetővé, úgy hogy a drasztikus elvonás viszonylag kevés adózót érinti.

Családi pótlék és az adókedvezmény összevonása, bruttósítása és adó alávonása.

Különböző megoldások lehetségesek (Lásd lejjebb). A támogatás összegének szétbontása azért célszerű, mert így a célzás határfokát igen jól lehet növelni. Ebben az esetben az elsősorban az cél, hogy a szegénységben élő gyermekes családokat a mainál nagyobb összeggel támogassuk (vertikális igazságosság elve).

Fontos szempont, hogy az ellátás ne csak pusztán szegénység enyhítő támogatás legyen. Ennek megfelelően – különböző mértékben -, de a középrétegek is részesülnek az ellátásban.

A családi adókedvezmény és a családi pótlék összevonása, bruttósítása és megadóztatása (D típusú alternatíva)

Előzetes megjegyzés: Az adó alá vonással kapcsolatosan komoly ellenérv, hogy az adóköteles jövedelem a családtámogatási ellátások megadóztatásával növekszik. Ennek hatása sok esetben káros, ellenősztrőnző, mivel azon adózók, akik a bruttósítás előtt az adósáv felső részben foglaltak helyet, könnyen sávot válthatnak, aminek következtében az adóterhelésük emelkedik, így értelemszerűen a nettó jövedelmük csökken. E hatást szinte lehetetlen kiszámítani. A KSH, valamint az APEH adatok azt mutatják, hogy nagyon kis jövedelmi sávban viszonylag sokan vannak. Pl: 2002-ben az APEH adatok szerint az 1 millió és 1 millió 200 ezer Ft közötti intervallumban mintegy 109 ezer adózó volt.

A másik ellenérv, hogy amíg nem tudjuk, hogy milyen lesz a leendő (2005. évi) adótábla, addig nem célszerű olyan változást indukálni, melynek hatásait nem ismerjük.

Ezért olyan alternatívát is bemutatunk, ahol csak a források összevonása történik meg, és az adóztatás nem.

D1. ALTERNATÍVA

Megtakarítás: mintegy 15 milliárd Ft.

Az összevont családi pótlékot bruttósítás után adóköteles jövedelemmé tettük. A szegénység enyhítés, és a jobb célzás érdekében a támogatást különféle pótlékokból, komponensekből állítottuk össze.

komponensek	Mérték (Ft/hó)
Gyerek	8 100
Egyszülős pótlék	4 100
Kétgyermekes pótlék	2 000
Három és több gyermekes pótlék	17 000
Iskoláskor alatti pótlék	2 500

A következő táblázatban az adóköteles (és bruttósított) családi támogatást jelenlegi családi pótlék és adókedvezmény együttes mértékévek vettjük egybe. Ezt azért tesszük, hogy így láthatóvá váljon, mely családtípusok járnak jól ill. rosszul ezzel az átalakítással. (Az 1-es értéken álló családok helyzete nem változott, az 1 alattiaké kedvezőzlenül, míg az 1 felettiaké kedvezően alakult.)

Mivel az adókedvezményt jelenleg sem tudja mindenki igénybe venni, így a táblázatot is kalkuláltuk:

- Az első oszlopnál nem vettük figyelembe az adókedvezmény összegét.

- A második oszloptól a negyedikig minden családtípusnál, valamint az ötödik oszlop esetében csak a három és több gyerekes családok esetében csak részben vettük figyelembe az adókedvezményt.

	csak csp	-400,00	400-600	600-900	9000- 1.000	1.000- 2.000	2.000- 3.000	3.000- 6.000	6.000 felett	átlag
Két szülő +1 gyerek	1,36	1,47	1,49	0,98	0,90	0,85	0,91	0,77	0,75	<i>0,80</i>
Egy szülő +1 gyerek	1,76	1,91	1,92	1,33	1,23	1,16	1,24	1,06	1,03	1,09
Két szülő +2 gyerek	1,27	1,37	1,39	0,91	0,80	0,76	0,81	0,69	0,68	<i>0,72</i>
Egy szülő +2 gyerek	1,33	1,44	1,45	1,01	0,89	0,84	0,91	0,77	0,75	<i>0,80</i>
Két szülő +3 gyerek	1,51	1,63	1,65	1,13	0,69	0,65	0,70	0,59	0,58	<i>0,61</i>
Egy szülő +3 gyerek	1,56	1,68	1,70	1,19	0,74	0,69	0,75	0,64	0,62	<i>0,66</i>
Két szülő +4 gyerek	1,36	1,47	1,48	1,10	0,62	0,58	0,63	0,53	0,52	<i>0,55</i>
Egy szülő +4 gyerek	1,27	1,37	1,39	1,05	0,60	0,57	0,61	0,52	0,50	<i>0,54</i>
Iskoláskori pótlék esetében										
Két szülő +1 gyerek	2,20	1,93	1,95	1,28	1,17	1,11	1,19	1,01	0,99	<i>1,05</i>
Egy szülő +1 gyerek	2,48	2,30	2,32	1,60	1,48	1,39	1,50	1,28	1,24	<i>1,32</i>
Két szülő +2 gyerek	1,62	1,56	1,58	1,04	0,91	0,86	0,93	0,79	0,77	<i>0,82</i>
Egy szülő +2 gyerek	1,63	1,60	1,62	1,12	1,00	0,94	1,01	0,86	0,84	<i>0,89</i>
Két szülő +3 gyerek	1,69	1,73	1,75	1,20	0,73	0,69	0,74	0,63	0,61	<i>0,65</i>
Egy szülő +3 gyerek	1,73	1,78	1,79	1,26	0,78	0,73	0,79	0,67	0,65	<i>0,69</i>
Két szülő +4 gyerek	1,49	1,54	1,56	1,16	0,65	0,61	0,66	0,56	0,55	<i>0,58</i>
Egy szülő +4 gyerek	1,40	1,44	1,46	1,10	0,63	0,59	0,64	0,54	0,53	<i>0,56</i>

D2. ALTERNATÍVA

Megtakarítás: mintegy 10 milliárd Ft.

Az ellátás mértéke több részből tevődik össze, ahol egyrészt családonként fix összegű, másrészt gyerekenként azonos összegű támogatásból. A családonkénti fix ellátások a következők: egyszülős pótlék, sokgyermekes pótlék, iskolás kor alatti gyermek pótléka.

gyerekek után járó családi pótlék/gyerek/hó	7 000
egyszülős család pótléka	4 200
Iskoláskoron aluli gyermeket nevelő család pótléka	1 500
sokgyermekes pótlék (3. és több gyermek után)	17 000

Az így kapott ellátás, komponensenként – csak a gyermek, valamint a sokgyermekes pótlék vonatkozásában - különböző jövedelmi határnál fokozatosan elvonjuk. A kapott elosztást az alábbi táblázat szemléletei:

	gyerek	Sokgyermekes pótlék
1- 400.000	7 000	17 000
400.001- 600.000	7 000	17 000
600.000-1.200.000	7 000	17 000
1.200.001-1.500.000	7 000	17 000
1.500.001-3.000.000	7 000	10 000
3.000.001-6.000.000	5 000	8 000
6.000.000 felett	0	0

Megjegyzés: Az egyszülős-, és az iskoláskor alatti komponens adómentes ellátásként vettük figyelembe.

Az egyes jövedelemsávban a gyerekek száma (%)

	1 gyermek	2 gyermek	3 gyermek	4+ gyermek	Összesen
1- 400.000	10%	8%	11%	12%	9%
400.001- 600.000	18%	18%	19%	16%	18%
600.001- 1.200.000	37%	35%	34%	35%	35%
1.200.001- 1.500.000	11%	11%	10%	10%	11%
1.500.001- 3.000.000	18%	21%	19%	19%	20%
3.000.001- 4.000.000	3%	3%	3%	3%	3%
4.000.001- 6.000.000	2%	3%	2%	2%	2%
6.000.000 felett	1%	1%	2%	2%	1%
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%